

større Skridt end blot at ansætte ham. Vi søle og sølste fuldstændig, hvor mislig Forældrene kunne være stillede, naar de havde faaet en Lærer, som just ikke begit noget Ulovligt eller forsaa sig saaledes, at de kunde fordre ham affædiget, men som dog saa lidt opfyldte det, man ønskede, at man var hjertelig kjed af ham og gjerne ønskede ham ombyttet med en anden. Saadanne Forældre vare virkelig uheldig stillede, naar de ikke kunne sende Børnene andetsteds hen, og kunde man finde en Form, under hvilken man kunde fikke en Lærer den nødvendige Selvstændighed samtids med, at man gav Forældrene denne Ret, vilde det være meget høbdigt. Med Hensyn til Frihedstræet tror jeg altsaa ikke, at det ærede Medlem udtalte meget Andet, end hvad vi muligvis under en Forhandling maatte kunne enes om. — Det tredje Træ var Ligelighedstræet, som det ærede Medlem vilde have plantet paany i Skolen. Det forekommer mig, at det allerede er der; Husmands- og Gaardmandspønerne gaa jo netop i Skole sammen, og det forekommer mig, som om den Ve, han anviste, meget snarere maa føre bort derfra end dertil. Naar det blev indrettet saaledes, at Læreren fik den frie Volig og to gode Køer, men isørigt skulde leve af Skolepengene, og naar de rigere og bedre stillede Forældre i de større og rigere Kommuner sølste Træng til, at deres Børn fik en videregaaende Undervisning, vilde det føre til, at der blev oprettet Skoler, som nærmede sig mere til saadanne Realkoler eller Borgerskoler, som man har i Byerne, saaledes at det netop vilde fremkalde en Ligeligheds-skole. Det forekommer mig i ethvert Tilfælde, at dette lettere lader sig udvilde ad denne Ve, end saaledes som Forholdene nu ere. — Det fjerde Træ var Hjertetræet. Det gaar omtrent dermed ligesom med Følselstræet. Det var mig uhyre vanskeligt at faae at vide, hvad det ærede Medlem vilde, forsaavidt det lader sig udtrykke i en Skolelov. Forsaavidt han dermed mente, at Læreren skulde tale ud af Hjertet, have Hjerte for deres Gjerning og søge at gjøre det gjældende i den Maade, hvorpaa han underviste, saa ere vi Alle enige derom, men det forekommer mig, at det ærede Medlem vilde udstrække det til eller lade det bestaa i, at Læreren skulde have Lov til at tale om, hvad han vilde. I saa Tilfælde kommer det jo til at stride fuldstændig imod det Ordenstræ, som det ærede Medlem ogsaa omtalte; thi det er dog klart, at til Orden maa der høre en vis Skoleplan, og i denne Plan maa der, hvad enten den nu billiges af Forældrene, Inspektøren eller Ministeren, hvad der i dette Dieblit er ligegyldigt, dog indeholdes en vis Norm for, hvad der er Skolens Maal, og Hovedtrækkene af de Veie, de Fag, igjennem hvilken der skal virkes. Det er umuligt aldeles at overlade til Læreren, hvad og hvorledes han vil lære, naar det blot ikke er usædeligt; han vil i

den Henseende meget hurtig komme i Strid med Forældrene. Hjertetræet vilde altsaa, forsaavidt det skulde hælde en ubetinget Frihed for Læreren, ikke kunne bestaa med den Indfyldelse, som Forældrene bør have og kunne have paa Skolen. Det forekommer mig altsaa, at disse Punkter mere antydede en vis almindelig Mand, hvori Skolens Gjerning skulde drives — og forsaavidt man har de nødvendige Kræfter dertil, kan jeg ogsaa være enig i mange af dem — end de egentlig forekomme mig at høre hjemme i en Skolelov. — Det ærede Medlem gif dernæst over til at omtale det, som han altsaa vilde have, de bestemte Forandringer og Omordninger, og der foreligger jo et velbekjendt Forslag af ham fra tidligere Tid, nemlig at have Skolepenge ved Siden af en fast Lærer med indskrænket Løn, som suppleredes af Skolepengene; derved kunde der saa oprettes en anden Skole, idet Forældrene gjennem Skolepengene kunde holde denne Skole, idet de tillige fik Tilskud. Egentlig principmæssig ser jeg ikke Noget, som taler derimod; men jeg frygter for, at det vil støde paa praktiske Vanstieligheder i Udførelsen. Jeg sætter, at Forældrene selv have valgt en Lærer, En, som de fra Først af selv have ønsket sig, og det gjør jo dog en betydelig Forskiel, naar Læreren bliver valgt af selve Forældrene. Han faar de to gode Køer og to gode Bærelser, — jeg formoder Bærelserne ogsaa skulle være gode, — men Manden gaa, de politiske Forhold forandre sig, Manden bliver ældre og mere konservativ, end den yngre Slægt, som tilhører en mere frisindet Retning, kan finde sig i, Læreren følger ikke rigtig med den, og naar de faae Børn, sende de dem til en anden Lærer. Saa sidder Læreren der med de to gode Køer og Voligen, men uden Børn; hvorledes vil man saa ordne det Forhold, som dog er et Forhold, der kan indtræde, og i den Slags Forhold maa man dog se hen til, hvorledes det praktisk vil stille sig. (Udførelse af Tang). Jeg talte om det Principmæssige, men det er jo Forhold, som kræve en nøiere Undersøgelse af, hvorledes det praktisk vil stille sig. Naar vi komme til at tale om Fri-skolen, kan den meget godt bestaa og udvilles, uden at det kræver større Forandringer i dette Forslag, som her er forelagt. — Naar det ærede Medlem dernæst kom ind paa de Punkter, som han har saa meget imod, og i saa stærke Udtryk talte om den Tvangsanstalt, — med Hensyn til hvilket jeg for øvrigt i visse Retninger er enig med ham — Mullterings-systemet o. s. v., saa veed det ærede Medlem meget godt, at der fra alle Sider er en vis uwillig Følelse mod dette Mullterings-system, og at man med stor Glæde vilde se at faae en Ordning, som paa den ene Side kunde hetrygge Samsundet mod, at samvittighedsløse Forældre og Husbonde lade deres Børn opvoxe i Uvidenhed, og paa den anden Side hælde